دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی

واکاوی نقش‌آفرینی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع‌طبیعی در توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های مرتبط در شهرستان خرم‌آباد

سعید غلامرضایی[۱]، فاطمه سپهوند[۲]، کریم نادری مهدیی[۳] و نرگس کاکولوند[۴]

۱- استادیار گروه توسعه روستایی، دانشگاه لرستان، (نویسنده مسوول: sgholamrezai@gmail.com)
۲- دانشجو دکتری توسعه کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا
۳- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا
۴- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، گروه توسعه روستایی دانشگاه لرستان
تاریخ دریافت: ۹۶/۱۲/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۴/۲۶

چکیده

تحقیق پیش رو با هدف بررسی زمینه‌ها و چگونگی نقش‌آفرینی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی در شهرستان خرم‌آباد (استان لرستان) صورت گرفته است و با بهره‌گیری از پارادایم کیفی با نظریهٔ مفهوم‌سازی بنیادی در سال ۱۳۹۶ شکل گرفت. جامعه آماری در این تحقیق افراد عضو این سازمان بوده‌اند که پیش‌زمینه، راهکارهای اجرا شده موفق و یا ایده‌های کاربردی دارند تا بتوانند مسئله مورد نظر را پاسخ دهند و با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند زنجیره‌ایی نمونه‌ایی به تعداد ۲٤ نفر انتخاب‌شده‌اند. برای جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه‌هایی نیم‌ساختارمند صورت گرفت. اعتبار و روایی داده‌ها در پژوهش حاضر از روش بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان در پژوهش استفاده شد و پس از دریافت نظرات اصلاحی، ویرایش‌های لازم انجام شد و همچنین برای افزایش قابلیت اطمینان پژوهش به مسیرنمای حسابرسی اقدام شد. در ابتدا "سازوکارهای نقش‌آفرینی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی" با استفاده از الگوی گیلزر و اشتراوس تعیین گردید و با به‌کارگیری نرم‌افزار MAXQDA12 فرآیند کدگذاری‌ها صورت گرفت و مقوله‌های اصلی و فرعی استخراج شدند. همچنین در ادامه بر پایه‌ی مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین، شرایط علّی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر یا واسطه‌ای، راهبردها و پیامدهای مسئله اصلی تحقیق، مشخص شده است. نتایج نشان داد که این سازمان می‌تواند با ارائه معرفی افراد کارآفرین به نهادهایی مرتبط برای عقد قرارداد جهت فروش تولیدات، معرفی کسب‌وکارهای خرد کم‌سرمایه با محوریت فعالیت‌های کارآفرینانه، نیازسنجی برای اعضا در جهت گرایش‌های مرتبط برای کارآفرینی، ارائه مشاوره‌هایی در جهت بهره‌مندی مفید افراد از وام‌های کشاورزی در این راستا موفق‌تر عمل کند.

واژه‌های کلیدی: نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، توسعه کارآفرینی، دانش‌آموختگان، لرستان

مقدمه

هم‌اکنون بیکاری دانش‌آموختگان یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در ایران است که ممکن است به بروز تبعات منفی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی منجر شود (۱۹،۲۲،۳)، و با توجه به اینکه، موضوع اشتغال و دستیابی افراد به شغل موردنظر، از اساسی‌ترین نیازهای یک جامعه محسوب می‌شود (۱۴)، لذا این چالشی برای اغلب سیاست‌گذاران کشور (۱۵،۸) و یکی از دغدغه‌های اصلی خانواده‌ها و افراد تحصیل‌کرده بیکار تبدیل شده است (۱۸). در همین راستا، بهره‌برداری کامل و مناسب از منابع انسانی هر کشور باید به‌عنوان یکی از هدف‌های راهبردی توسعه باید همواره در نظر گرفته شود (۴). در این بین، با روند رو به رشدی که دانش‌آموختگان دانشگاهی در طی سال‌های اخیر داشته‌اند، متأسفانه نرخ بیکاری این قشر ۴۳/۲ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است (۱۲). این آمار نشان می‌دهد با اینکه ظرفیت دانشگاه‌ها افزایش یافته، ولی فرصت‌های شغلی به‌موازات نیاز جامعه ایجاد نشده است و این عدم هماهنگی بین تعداد دانش آموختگان با فرصت‌های شغلی موجود در بخش‌های مختلف اقتصادی، موجب بروز پدیده‌ی بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی شده است (۱۰). نرخ بیکاری در بین جمعیت دانش آموختگان رشته‌های کشاورزی دو برابر نرخ بیکاری سایر توده‌های بیکار و بالاترین نرخ بیکاری در بین دانش‌آموختگان دانشگاهی است (۲۶،۲۳،۱۵،۱۲) که این امر نشان‌دهنده فراهم نبودن بستر اشتغال برای متخصصان کشاورزی در کشور می‌باشد (۲۳). کاملاً ضروری است که برنامه‌ریزان مربوطه، عواملی که در بهبود آینده‌ی شغلی دانشجویان رشته‌های کشاورزی مؤثرند را در نظر داشته باشند (۱۰). بر اساس آمار، هم‌اکنون در کل کشور بیش از ۲۴۰ هزار دانش آموخته کشاورزی و منابع طبیعی عضو سازمان نظام مهندسی کشاورزی وجود دارد که حدوداً تعداد ۵۷ هزار نفر از دانش آموختگان کشاورزی و منابع طبیعی جویای کار هستند (۱۵) که این آمار خود، نشانگر مشکلات ساختاری در بازار کار کشور و نامتناسب بودن سامانه برنامه‌ریزی در نظام آموزش عالی با نیازهای بازار کار است و در واقع، متخصصانی که می‌توانستند با ورود به این بخش و کار و تلاش در بخش کشاورزی باعث پیشرفت، توسعه و خودکفایی در این بخش شوند، یا در این بخش نتوانسته‌اند مشغول به کار شوند و بیکار مانده‌اند یا به اشتغال در بخش‌های دیگر و شغل‌های کاذب روی آورده‌اند (۲۷). این در صورتی است که از لحاظ توان بالقوه اشتغال‌زایی، بخش کشاورزی رتبه نخست را به خود اختصاص داده است (۴) و اگر به طریقی زمینه اشتغال برای دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی فراهم گردد، به راحتی می‌توان از این پتانسیل‌های بالقوه در جهت توسعه کشاورزی بهره برد (۹،۳).

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

برای کاهش میزان بیکاری جوانان و دانش‌آموختگان، پیش از هر چیز بایستی راهکارهایی برای ورود جوانان به بازار کار را شناسایی کرد. اگرچه راهکارهای ارائه شده برای واکنش به چالش‌های بیکاری جوانان ممکن است از کشوری به کشور دیگر متفاوت باشد، ولی دیدگاه مشترکی بین کشورهای مختلف در خصوص نقش و پتانسیل "کارآفرینی جوانان" در رفع بیکاری دانش‌آموختگان جوان دانشگاهی وجود دارد (۳،۵،۱۷). کارآفرینی برای توسعه اقتصادی یک جامعه به‌عنوان یکی از ارزان‌ترین ابزارها می‌باشد که شتاب‌دهنده تولید (۳)، سبب پیشرفت هر بخش اقتصادی، سبب ایجاد خدمت جدید و یا بهبود ساختار تولید (۲۱)، ایجاد اشتغال، بهبود کیفیت زندگی، توزیع متناسب درآمد و کاهش اضطراب‌های اجتماعی (۲) و در نهایت، می‌تواند به واسطه اقدامات اشتغال‌زایی، خلق نوآوری، خلاقیت و ایجاد محیط رقابتی (۲۵) نقش اساسی را در توسعه اقتصادی ایفا نماید. حال با توجه به نرخ بالای بیکاری در بین قشر تحصیل‌کرده، وجود نهادها و سازمان‌های صنفی خصوصی که بتواند این خلأ را پر نماید و دانش‌آموختگان کشاورزی را برای ورود به بازار کار آماده نماید، بسیار می‌تواند مؤثر واقع گردد (۲۰) و لازمه اشتغال در این بخش نیز داشتن روحیه کارآفرینانه و خلاقیت و نوآوری فردی و وجود نهادها و تشکلات پویا می‌باشد (۱۶،۹). تاکنون تحقیقات فراوانی در این زمینه انجام شده است و به بررسی عوامل و یا راهکارهایی توسعه کارآفرینی برای دانش‌آموختگان پرداخته‌اند که در ادامه به موارد اشاره خواهد شد.

احمدپور دارانی و همکاران (۶) در تحقیقی تحت عنوان تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی مهندسی کشاورزی استان زنجان به این نتایج رسیدند که حمایت دولت از شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای و برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینهٔ مهارت‌های کارآفرینی می‌تواند در این زمینه مؤثر واقع شود. شریفی و همکاران (۲۴) در تحقیق خود که به بررسی کارآفرینی زنان دانشگاهی پرداختند، به این نتیجه دست یافتند که ترغیب و اشاعه فرهنگ کارآفرینی یکی از الزامات مهم در جهت تحقق این مهم می‌باشد. در پژوهش هزارجریبی (۱۳) نشان داده شده است که دوره‌های آموزشی و توسعه مهارت و انگیزه فردی و ریسک‌پذیری می‌تواند سبب توسعه کارآفرینی گردد.

احمدی و همکاران (۳) در تحقیق خود تحت عنوان بررسی و شناسایی عوامل مرتبط با کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته کشاورزی دانشگاه ارومیه به این نتیجه دست یافتند که انگیزه پیشرفت، آموزش و کسب تجربه، از جمله عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی می‌باشد. حسینی لرگانی و همکاران (۱۱) در مطالعه خود که به بررسی مطالعه حاضر بررسی نقش آموزش کارآفرینی بر اشتغال دانش‌آموختگان آموزش عالی پرداختند به این نتیجه رسیدند که آموزش سبک تفکر و فرهنگ کارآفرینانه، گسترش مراکز تحقیق و توسعه کارآفرینی، برگزاری کارگاه‌های آموزش کارآفرینی دیجیتالی، کسب و کارهای الکترونیکی، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها با ارزش‌های کارآفرینی، همکاری‌های علمی با مراکز آموزشی و پژوهشی کشورهای توسعه‌یافته، تبادل استاد و دانشجو می‌تواند راهکار ارزشمندی برای ایجاد تفکر کارآفرینی و اشتغال دانش‌آموختگان آموزش عالی باشد.

"سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی" بزرگ‌ترین و جامع‌ترین تشکل تخصصی در بخش کشاورزی بر اساس قانون مصوب مجلس شورای اسلامی، در ۱۳ مرداد ماه ۱۳۸۱، به‌طور رسمی فعالیت خود را آغاز کرده است و به‌واسطه تقویت خصوصی‌سازی از طریق گسترش فعالیت‌های نظام‌صنفی دانش‌آموختگان (۱) می‌تواند در توسعه کارآفرینی و اشتغال پایدار کشاورزی برای دانش‌آموختگان در این عرصه بسیار سودمند واقع شود. این سازمان با دارا بودن نیروی انسانی متخصص در مقاطع مختلف در عرصه کشاورزی و منابع طبیعی، در صورت سامان‌دهی و مدیریت منابع و خدمات حمایتی، می‌تواند در راستای توسعه کشاورزی، حفظ منابع طبیعی، اشتغال و کارآفرینی پایدار و مبتنی بر شرایط بومی و متعاقب آن تحقق پیامدهای مدیریت پایدار منابع و انرژی، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و حتی امنیت پایدار را موجب گردد. در این بین، سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان از سال ۸۰ در استان شروع به فعالیت کرده است و در حال حاضر این سازمان بیش از ۵۰۰۰ نفر عضو در استان لرستان دارد. این تعداد عضو در گرایش‌های مختلف کشاورزی، منابع طبیعی و محیط‌زیست تحصیل کرده‌اند و در حال حاضر افرادی که در این سازمان عضو هستند در مقاطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانش‌آموخته شده‌اند. همان‌گونه که آمارها نشان می‌دهند، دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی در صدر جدول بیکاری در بین سایر رشته‌ها قرار دارند و استان لرستان نیز در بین استان‌هایی قرار می‌گیرد که بیشترین تعداد بیکاران را در بین افراد تحصیل‌کرده را دارا می‌باشد.

با توجه به مسئله "جایگاه کارآفرینی" و نقش آن در اشتغال دانش‌آموختگان، و نیز توجه به اهداف و دامنه‌ی فعالیت‌های سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، هدف این مقاله بررسی و تحلیل نقش‌آفرینی سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی در شهرستان خرم‌آباد می‌باشد که در این راستا سوالات زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱- در راستای کارآفرینی دانش‌آموختگان کشاورزی، این نهاد چه سازوکارهایی می‌تواند داشته باشد؟

۲- شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر یا واسطه‌ای، راهبردها و پیامدهای مسئله اصلی تحقیق کدامند؟

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و در گروه تحقیقات کیفی قرار می‌گیرد که در آن با استفاده از نظریهٔ مفهوم‌سازی بنیادی، الگوی مفهومی ارائه شده است. این رویکرد یک نوع روش پژوهش کیفی است. جامعه آماری در این تحقیق افراد عضو سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان بوده‌اند که پیش‌زمینه، راهکارهای

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

اجرا شده موفق و یا ایده‌های کاربردی دارند تا بتوانند مسئله مورد نظر را پاسخ دهند. لذا با توجه به موارد ذکر شده، روش نمونه‌گیری هدفمند زنجیره‌ایی برای این تحقیق انتخاب شده است. نمونه‌گیری زنجیره‌ایی یک روش نمونه‌گیری غیر احتمالی برای مواقعی است که واحدهای مورد مطالعه به راحتی قابل شناسایی نباشند. به ویژه هنگامی که این واحدها بسیار کمیاب یا بخش کوچکی از یک جامعه خیلی بزرگ را تشکیل می‌دهند. در این روش آمارگیر پس از شناسایی یا انتخاب اولین واحد نمونه‌گیری از آن برای شناسایی و انتخاب دومین واحد نمونه‌گیری استفاده یا کمک می‌گیرد. به همین ترتیب، واحدهای دیگر نمونه شناسایی و انتخاب می‌شوند. در ابتدا با استفاده از مدل گلیزر و اشتراوس[1] برای پرسش به پاسخ سازوکارهای که سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در جهت توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی می‌تواند داشته باشد کدامند؟ مصاحبه‌هایی صورت گرفت که مصاحبه‌ها با سؤالات کلی و ساده شروع و به سمت سؤالات جزی‌تر پیشرفت و جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها با فرایندی منظم و در عین حال مداوم و به صورت هم زمان از مقایسه داده‌ها، صورت گرفت. در پژوهش حاضر برای اعتبارسنجی داده‌ها و یافته‌ها، از روش بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان استفاده شده و پس از دریافت نظرات اصلاحی، ویرایش لازم انجام شد. برای افزایش قابلیت اطمینان پژوهش به تهیه مسیرنمای حسابرسی اقدام شد. در این تحقیق از تبادل نظر با همتایان (پژوهش‌گرانی که تجربه انجام پژوهش کیفی داشتند) در فرایند تحلیل داده‌ها استفاده شده و از دخالت دادن قضاوت‌ها و ارزش‌های شخصی در تحلیل محتوای متون مصاحبه پرهیز شده است (۲۳). تعیین محور تحلیل داده‌ها در نظریهٔ داده بنیاد، کدگذاری بر اساس سه روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی است. بعد از اتمام مصاحبه‌ها، در گام اول با استفاده از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها به کمک تحلیل محتوا و به صورت مرور سطر به سطر متون "کدهای باز" استخراج شدند. در مرحلهٔ کدگذاری باز داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها به صورت سطر به سطر جهت استخراج مفاهیم اولیه کدگذاری می‌شود، سپس، در مرحلهٔ کدگذاری محوری، مفاهیم و کدهای باز مشترک و مشابه از نظر معنایی در قالب مقوله‌های عمده با استفاده از نرم‌افزار $MAXQDA_{12}$ طبقه بندی شده و در مرحلهٔ آخر یا کدگذاری گزینشی مقولهٔ هسته انتخاب و ارتباط بین کلیهٔ مقولات عمده حول محور مقولهٔ هسته مورد بررسی قرار گرفته و سپس الگوی برخاسته از داده‌ها بر اساس خط سیر داستان ترسیم می‌شود. در ادامه تحقیق با استفاده از مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین[2] ۵ ویژگی اصلی که مسئله تحقیق را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند مورد بررسی قرار گرفتند. این ۵ عامل عبارت‌اند از: شرایط علّی (مقوله اصلی را تحت تأثیر قرار می‌دهند)، شرایط زمینه‌ای (شرایطی که پدیده در آن قرار دارد)، شرایط میانجی یا مداخله‌گر (شرایط محیطی که راهبردها و شرایط علی را تحت تأثیر قرار می‌دهند)، راهبردها (اقدام‌ها، کنش‌ها و واکنش‌هایی که از پدیده محوری به دست می‌آید) و پیامدها (نتایجی که از راهبردها پدیدار می‌شود).

نتایج و بحث

ویژگی‌های شخصی افراد مصاحبه شونده در جدول ۱ به تفکیک نشان داده شده است.

جدول ۱- ویژگی‌های دموگرافیکی افراد مصاحبه‌شونده

Table 1. Demographic Characteristics of Interviewees

مقطع تحصیلی	درصد	جنسیت	درصد
کارشناسی	۲۵	زن	۴۶
کارشناسی ارشد	۵۷		
دکتری	۱۸	مرد	۵۴

برای یافتن پاسخ این سؤال که "سازمان نظام مهندسی منابع طبیعی و کشاورزی" در راستای کارآفرینی دانش‌آموختگان‌کشاورزی چه سازوکارهایی می‌تواند داشته باشد؟ مصاحبه‌های نیم‌ساختارمند صورت گرفته شد و بعد از اتمام مصاحبه‌ها، در گام اول با استفاده از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها به کمک تحلیل محتوا و به‌صورت مرور سطر به سطر متون "کدهای باز" استخراج شدند که در جدول ۲ قابل مشاهده می‌باشند.

1- Glaser and Strauss

2- Strauss and Corbin

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

جدول ۲- کدهای باز (نتایج حاصل تحلیل محتوای اولیه مصاحبه‌ها)

Table 2. Open Codes (Results of Primary content Analysis of the interviews)

پدیده‌محوری	کدهای باز حاصل از تحلیل محتوا برای تعیین مقولات اصلی و فرعی
سازوکارهای نقش‌آفرینی سازمان نظام مهندسی منابع طبیعی و کشاورزی در توسعه کارآفرینی آموختگان کشاورزی	معرفی افراد کارآفرین به نهادهایی مرتبط برای عقد قرارداد جهت فروش تولیدات، معرفی کسب‌وکارهای خرد کم‌سرمایه با محوریت فعالیت‌های کارآفرینانه، نیازسنجی برای اعضا در جهت گرایش‌های مرتبط برای کارآفرینی، ارائه روش‌های تازه در فرایند تولیدات، همکاری با اعضا برای تبدیل ایده‌های خلاقانه به ثروت، ارائه مشاوره‌هایی در جهت بهره‌مندی مفید افراد از وام‌های کشاورزی، تشکیل دوره‌های کارآموزی دانش‌آموختگان کشاورزی در جهت تقویت بنیه علمی و عملی آن‌ها، برگزاری دوره‌های آموزشی متناسب با نیاز روز در هر گرایش، تلاش برای شناسایی فرصت‌های بازار، برندسازی تولیدات اعضا در جهت پایداری تولید، تهیه اطلاعات جامع در مورد پتانسیل‌ها و مزیت‌های تولیدی هر منطقه برای تولیدات خاص، هدایت فعالیت‌های اعضا در زمینه‌های شناسایی‌شده، ارائه سامانه‌هایی در جهت ارائه نیازهای استانی و منطقه‌ایی برای تصمیم‌گیری اقدامات، انتقال دانش و اطلاعات از طریق برگزاری سمینارهای علمی، برگزاری جلسات با کارآفرینان برتر در حوزه‌های مختلف مرتبط با رشته‌های افراد عضو، ارائه خدمات آموزشی درزمینه کارآفرینی، حمایت‌های مالی از کارآفرینان ورشکسته، حمایت از نخبگان در جهت تبدیل ایده‌های آنان به عمل، حمایت‌های کاربردی از کارگاه‌های تولیدی، تلاش‌ها برای ایجاد زنجیره‌های ارزش بر اساس فعالیت‌های اعضا، برند سازی تولیدات اعضا در جهت پایداری تولید، تهیه اطلاعات جامع در مورد پتانسیل‌ها و مزیت‌های تولیدی هر منطقه برای تولیدات خاص، هدایت فعالیت‌های اعضا در زمینه‌های شناسایی‌شده، ارائه سامان‌هایی در جهت ارائه نیازهای استانی و منطقه‌ایی برای تصمیم‌گیری اقدامات، تسریع در روند بوروکراسی‌های تشکیل تعاونی‌های مرتبط

منبع: یافته‌های تحقیق

تمام کدهای باز حاصله و موجود در جدول ۲، برای استخراج پدیده‌محوری و نیز مقولات اصلی و فرعی به نرم‌افزار $MAXQDA_{12}$ منتقل شده‌اند. فرآیند تحلیلی نام گذاری مفاهیم و طبقه‌بندی و کشف ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در کدگذاری محوری می‌گیرد که پژوهشگر مفاهیم را از زوایای داده‌ها از طریق انجام مقایسه‌ای مدام (الاکلنگی) از درون و بیرون مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد تا دیدگاه متفاوتی نسبت به اهمیت و جایگاه مفاهیم کسب کند و در این تحقیق استخراج کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی توسط نرم‌افزار ذکر شده صورت گرفت.

در این پژوهش پدیده محوری سازوکارهای نقش‌آفرینی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی بوده است که از تحلیل مصاحبه‌ها توسط نرم‌افزار $MAXQDA_{12}$ صورت گرفته شده است و شامل ۳ مقولهٔ اصلی و ۷ مقوله فرعی هست که در جدول ۳ نشان داده شده‌اند.

جدول ۳- مقوله‌های اصلی و مقولات فرعی استخراج‌شده

Table 3. Extracted Categories and Subcategories

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مقوله فرعی	مقوله فرعی
حمایت از کارآفرینان (مقوله شماره ۱)	حمایت‌های لجستیکی(A1-A6) A1= معرفی افراد کارآفرین به نهادهایی مرتبط برای فروش تولیدات A2= معرفی کسب‌وکارهای خرد کم‌سرمایه A3= نیازسنجی برای اعضا در جهت گرایش‌های مرتبط برای کارآفرینی A4= ارائه روش‌های تازه برای ورود به بازار کار A5= همکاری با اعضا برای تبدیل ایده‌های خلاقانه به ثروت A6= ارائه مشاوره‌هایی در جهت بهره‌مندی افراد از وام‌های دریافتی	حمایت‌های مالی(B1-B3) B1= حمایت‌های مالی از کارآفرینان ورشکسته B2= حمایت از نخبگان در جهت تبدیل ایده به عمل B3= حمایت از کارگاه‌های تولیدی	
آموزش کارآفرینی (مقوله شماره ۲)	دوره‌های آموزشی C1-C5 C1= تشکیل دوره‌های کارآموزی در جهت تقویت بنیه علمی و عملی آن‌ها C2= تشکیل دوره‌های آموزشی متناسب با نیاز روز در هر گرایش C3= انتقال دانش و اطلاعات از طریق تشکیل سمینارها C4= برگزاری جلسات با کارآفرینان برتر C5= ارائه خدمات آموزشی درزمینه کارآفرینی	تقویت روحیه کارآفرینی D1-D3 D1= تقویت روحیه کار مشارکتی اعضا D2= یادگیری حل مسئله D3= تشکیل دوره‌های آموزشی برای تقویت انگیزه کارآفرینی	
بسترسازی شغلی (مقوله شماره ۳)	رایزنی در جهت اشتغال E1-E4 E1= رایزنی با سازمان جهاد کشاورزی جهت واگذاری فعالیت‌های پژوهشی به اعضا در راستای حل مشکلات E2= ارتباط با تعاونی‌های دانشجویی در جهت هدایت فعالیت‌ها E3= تشکیل کارگروه‌هایی در جهت لینک شدن با سایر نهادها در جهت واگذاری فعالیت‌های پژوهشی به اعضا E4= تشکیل گروهای تفکیک‌شده بر اساس گرایش‌های کشاورزی در جهت تسهیل ارائه راهنمایی و مشاوره به اعضا	نیازسنجی فعالیت‌ها F1-F5 F1= تلاش برای شناسایی فرصت‌های بازار F2= برند سازی تولیدات اعضا در جهت پایداری تولید F3= تهیه اطلاعات جامع در مورد پتانسیل‌ها و مزیت‌های تولیدی هر منطقه برای تولیدات خاص F4= هدایت فعالیت‌های اعضا در زمینه‌های شناسایی‌شده F5= ارائه سامان‌هایی در جهت ارائه نیازهای استانی و منطقه‌ایی برای تصمیم‌گیری اقدامات	تسهیل روند امور اداری H1 H1= تسریع درروند بوروکراسی‌های تشکیل تعاونی‌های مرتبط

منبع: یافته‌های تحقیق

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

مصاحبه‌شوندگان اظهار داشتند که گاها افراد برای دریافت وام اقدام می‌نمایند ولی تصمیم درستی برای هزینه کردن آن در ذهن ندارند و یا اگر اقدام نموده‌اند با شکست مواجهه شده‌اند و یا آنچان که تصور نموده‌اند نتوانسته‌اند سودی کسب نمایند لذا، مشاوره‌هایی در جهت بهره‌مندی افراد از وام‌های دریافتی، ارائه روش‌های تازه برای ورود به بازار کار، معرفی کسب‌وکارهای خرد کم‌سرمایه و نیز تهیه اطلاعات جامع در مورد پتانسیل‌ها و مزیت‌های تولیدی هر منطقه برای تولیدات خاص می‌تواند در این راستا مؤثر واقع گردد. همچنین، از دیگر مشکلات مصاحبه‌شوندگان نداشتن بازار فروش هست، لذا اگر سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی بتواند در این زمینه نیز نقش‌آفرینی داشته باشد، می‌تواند مشکلات زیادی از این قشر را کمرنگ و یا حذف نماید. اقداماتی از قبیل معرفی افراد کارآفرین به نهادهایی مرتبط برای فروش تولیدات، حمایت از کارگاه‌های تولیدی، تلاش برای شناسایی فرصت‌های بازار و نیز ارائه سامان‌هایی در جهت ارائه نیازهای استانی و منطقه‌ای برای تصمیم‌گیری اقدامات را می‌تواند در جهت حمایت از کارآفرینان و افراد تولیدکننده برشمرد. همان‌طور که در نمودار شماره (۱) به‌عنوان خروجی نرم‌افزار $MAXQDA_{12}$ مشاهده می‌شود، حمایت از کارآفرینان که با عنوان مقوله شماره ۱ نشان داده‌شده است، دارای ۲ مقوله فرعی "خدمات لجستیک" و نیز حمایت‌های مالی می‌باشد. همچنین، مقولات فرعی نظیر دوره‌های آموزشی و نیز تقویت روحیه کارآفرینی زیر مجموعه مقوله بزرگ‌تری با نام مقوله آموزش‌های کارآفرینی می‌باشند که در شکل شماره ۱، با عنوان مقوله شماره ۲ نام‌برده شده است و در آخر نیز مقوله حمایت‌های شغلی که در شکل شماره ۱ با عنوان مقوله شماره ۳ نشان داده شده است، حاصل‌شده است که در بر گیرنده مقولات فرعی نظیر رایزنی اشتغال و تسهیل روند امور اداری و نیز نیازسنجی فعالیت‌ها می‌باشد.

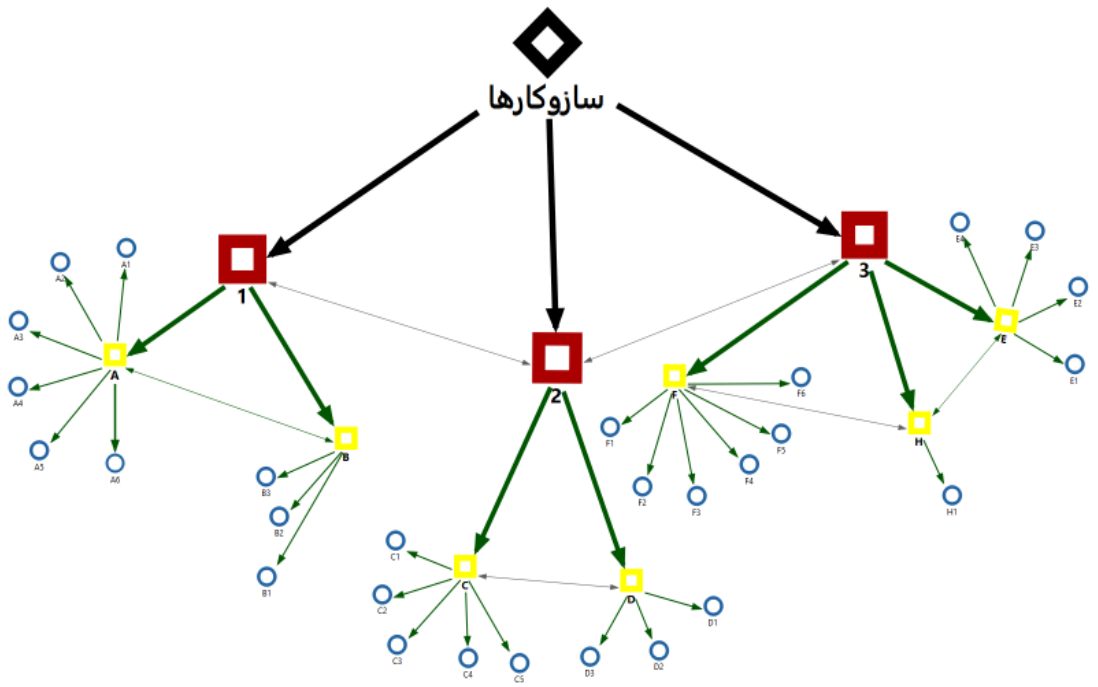

شکل ۱- سازوکارهای نقش‌آفرینی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های مرتبط
Figure 1. Strategies for Role Playing of ANRE in development of entrepreneurship in related graduates

در ادامه تحقیق با استفاده از مدل پارادیمیک اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸)، پنج ویژگی اصلی که مسئله تحقیق را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند موردبررسی قرار گرفتند. این پنج عامل عبارت‌اند از: شرایط علّی، شرایط زمینه‌ای، شرایط میانجی یا مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها.

این فرآیند نیز مستلزم کدگذاری باز، محوری و گزینشی می‌باشد که در ابتدا با استفاده از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها به کمک تحلیل محتوا و به‌صورت مرور سطر به سطر متون "کدهای باز" استخراج شدند. در مرحله کدگذاری محوری، بر پایه مبانی نظریه مفهوم‌سازی بنیادی به برقراری ارتباط بین پدیده محوری یا هسته (سازوکارهای سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی) به‌گونه‌ای که مدل پارادایمی اشتراوس و کوربن (۱۹۹۸) مشخص نمودند، پرداخته شد. برای این کار لازم است، رابطه بین شرایط زمینه‌ای، رابطه میان مقوله‌ها با شرایط علی شرایط مداخله‌گر یا واسطه‌ای، راهبردها و پیامدهای حاصل شود.

شرایط علی

نقش‌آفرینی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی" در توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

کشاورزی را به‌عنوان پدیدهٔ مورد مطالعه تبیین می‌کند. این شرایط به شرح زیر می‌باشند:

درخواست و انتظارات مخاطبان از سازمان برای ایجاد اشتغال. تلاش و اهتمام متصدی اصلی و اولیه سازمان جهت حفظ و ارتقای جایگاه و نقش سازمان در بین اعضا توقعات سازمان‌های دولتی از سازمان مربوطه در راستای تقویت نقش‌آفرینی در اشتغال و کارآفرینی

شرایط مداخله‌گر

معرفی افراد کارآفرین به نهادهای مرتبط برای عقد قرارداد جهت فروش تولیدات، نیازسنجی برای اعضا در جهت گرایش‌های مرتبط برای کارآفرینی ارائه روش‌های تازه در فرایند تولیدات، همکاری با اعضا برای تبدیل ایده‌های خلاقانه به ثروت بوده است.

شرایط زمینه‌ای

بیکاری مزمن و شدید دانش‌آموختگان کشاورزی، فراوانی دانش‌آموخته کشاورزی و منابع طبیعی در استان، ضعف بخش صنعت و وجود زمینه‌های نسبتاً مناسب کشاورزی و منابع‌طبیعی در استان و پایین بودن روحیه کارآفرینی در بین دانش‌آموختگان را به‌عنوان شرایط زمینه‌ساز تحقق پدیده کاربست و نقش‌آفرینی سازمان در ایجاد اشتغال و کارآفرینی دانست.

راهبردها

برگزاری جلسات با کارآفرینان برتر در حوزه‌های مختلف مرتبط با رشته‌های افراد عضو، ارائه خدمات آموزشی در زمینهٔ کارآفرینی، تهیه اطلاعات جامع در مورد پتانسیل‌ها و مزیت‌های تولیدی هر منطقه برای تولیدات خاص هدایت فعالیت‌های اعضا در زمینه‌های شناسایی‌شده ارائه سامانه‌هایی در جهت ارائه نیازهای استانی و منطقه‌ایی برای تصمیم‌گیری اقدامات به‌عنوان راهبردهای مناسب تبیین شده‌اند.

پیامدها

تسریع در روند تشکیل تعاونی‌ها و شرکت مشاوره‌ای‌ها در حیطه کار دانش‌آموختگان کاهش حجم بیکاری قابل قبولی از دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی استفاده از توان دانش آموختگان در جهت بهبود و توسعه مسائل کشاورزی، انتقال دانش و فناوری نوین از افراد نخبه و پیشرو و مراکز علمی و دانشگاهی به عموم کشاورزان، مسائل و مشکلات کشاورزان به مراکز علمی منتقل‌شده و راه‌حل‌های علمی آن اتخاذ می‌گردد.

در نهایت، بر اساس تحلیل داده‌ها شرایط و تعاملات ابعاد ذکر شده شامل شرایط علّی، پدیده محوری، زمینه‌ای، شرایط میانجی، راهبردها و پیامدها در قالب یک "الگوی تجربی" برخاسته از داده‌ها در شکل شماره ۲ ترسیم‌شده است.

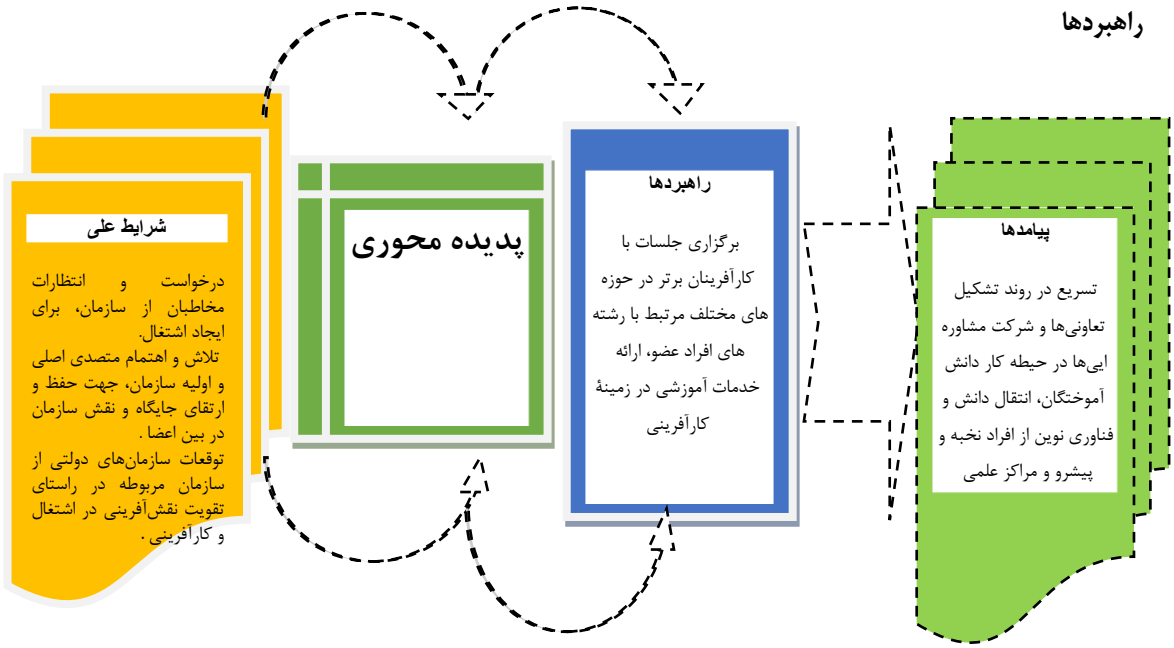

شکل ۲- شـرایط علی، شـرایط زمینه‌ای، راهبردهـا و پیامدهای برای توسعه کارآفرینی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی برای توسعه کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌های مرتبط

Figure 2. Casual Conditions, Contextual Conditions, Strategies and Outcomes for development of entrepreneurship in related graduates of ANRE O

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

رمز توسعه کشاورزی استفاده از توان و آگاهی علمی دانش‌آموختگان دانشگاهی است و لازم است تا کارشناسان به عرصه‌های تولید وارد شده و دوشادوش کشاورزان فعالیت کرده و یافته‌های جدید تحقیقاتی را وارد عرصه کنند. تردیدی نیست که دانش‌آموختگان کشاورزی با ورود به عرصه تولید در افزایش کمّی و کیفی محصولات نقشی تعیین‌کننده خواهند داشت، ولی امروز جای خالی کارشناسان ماهر در عرصه تولید به‌خوبی مشخص می‌باشد تا بتوانند دانش را از دانشگاه استخراج و با بیانی ساده‌تر به کشاورزان منتقل شود. با توجه به اینکه تمامی دانش‌آموختگان امکان جذب در ادارات دولتی را ندارند، لذا وجود روحیه کارآفرینی این قشر به خوبی خواهد توانست که بستر اشتغال را فراهم نماید. یکی از مسائلی که دانش‌آموختگان دانشگاهی با آن مواجه می‌باشند، نبود فرصت‌های لازم برای اشتغال و در نتیجه بیکاری پس از دانش‌آموختگی است که عوامل و دلایل بسیاری نظیر ضعف مهارتی، عدم توانایی در راه‌اندازی واحدهای اشتغال‌زا، نبود یا کمبود فرصت‌های شغلی و بر گسترش این امر دامن زده است. با این حال، می‌توان بیان نمود که فرهنگ‌سازی کارآفرینی که همانا توسعه و تقویت روحیه کارآفرینی می‌باشد، می‌تواند در راستای حل مشکلات دانش‌آموختگان مؤثر واقع گردد. همان‌طور که نتایج این تحقیق نشان داد "سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی" می‌تواند نقش مؤثر و انکارناپذیری را در این راستا ایفا نماید. یکی از کارکردهای این سازمان در جهت کارآفرینی و اشتغال‌زایی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی "حمایت‌های مالی و حمایت‌های تولیدی بود"، در این راستا می‌توان بیان نمود که رشته‌های کشاورزی این قابلیت را دارند که با به‌کارگیری علم آموخته شده از مراکز علمی و دانشگاهی و در صورت مهیا بودن شرایط به "تولیدات" ختم گردد، ولی عموماً این قشر دانش‌آموخته دارای توانایی مالی اندکی می‌باشند و در مراکز دانشگاهی بیشتر با مباحث نظری و تِئوری ارتباط داشته‌اند، لذا سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در این راستا می‌تواند با فراهم نمودن امکانات و تسهیلات مورد نیاز برای تولیدکنندگان و نیز ارائه آموزش‌های کارآفرینی برای بهره‌بردن دانش‌آموختگان از فرصت‌های بالقوه موجود نقش مؤثری را ایفا نماید. از دیگر کارکردهای این سازمان، می‌توان به "آموزش‌های کارآفرینی در راستایی اشتغال‌زایی دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی اشاره نمود. در این راستا، نیز می‌توان به برگزاری دوره‌های آموزشی متناسب با نیاز روز در هر گرایش ارائه خدمات آموزش برای ادامه تحصیل اعضا ارائه خدمات آموزشی در زمینه‌های موضوعی اشاره نمود.

منابع

1. Ashrafi, A. 2017. Tasks of the Agricultural and Natural Resources Engineering Organization of the Islamic Republic of Iran: 12-13
2. Aghamohamadi, J. and H. Abdolahi. 2014. Analysis of the role of education in the development and promotion of entrepreneurship. Journal Approach, 25: 75-87
3. Ahmadi, F., S.H. Nabizadeh and S. Ahmadi. 2016. A Survey on the Factors Affecting the Entrepreneurship of Agricultural Graduates, Agricultural Economics and Development, 26: 253-274.
4. Ardakani, B. and M. Ghanbari. 2011. Creating employment in agriculture and removing barriers. National Conference on Employment of Agricultural and Natural Resources graduates. Tehran, Tarbiat Modares University, 23-28
5. Ansari, M. and B. Amel. 2014. Environmental barriers of student and graduate orientation towards entrepreneurship. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 72: 117-141
6. Ahmadpour darani, M., H. Nik bin and A. karimi. 2011. Effective factors on entrepreneurship development in Zanjan Agricultural Engineering Engineering Consultant Services. Research on Economic and Agricultural Development of Iran, 42: 535-54.
7. Ahmadi, F., S.H. Nabe zadeh and S. Ahmadi. 2015. Investigating the Factors Affecting the Entrepreneurship of Agricultural Graduates. Agricultural Economics and Development, 24: 253-274
8. Barani, S.H., Z. Athari and K. Zarafshan. 2009. Study of the reasons for entrepreneurship tendency of scientific-applied agricultural students (Case Study: Kermanshah province). Quarterly of Entrepreneurship Development, 2: 73-99.
9. Ghasemi, S., S. Bahramian and M. Ahmadwond. 2014. Effective Factors on Entrepreneurship Capacity and Post-Graduate Employment (Case Study: Agricultural Undergraduate Students at Yasouj University). Entrepreneurship and Agriculture, 1: 1-19.
10. Haji Wand, R. and B. Khosravi Pour. 2011. Employment of Agricultural Graduates: Requirements: Challenges, Solutions. National Conference on Employment of Agricultural and Natural Resources graduates. Tehran, Tarbiat Modares University: 45-50
11. Hosseini Lorgani, M.R., M. Aram razi and S. Rezai. 2008. Entrepreneurship education in the new millennium; Infrastructure for the employment of graduates of higher education. Research and Planning in Higher Education, 14: 119-137.
12. Hosseini, S.J.F., H. Ahmadi and M. Omidi Najafabadi. 2011. The perceptions of graduate students about factors influencing the extension of entrepreneurship education in college of agriculture and natural resources in Iran. Journal of American Science, 7: 255-259.
13. Hezar jaribe, J. 2001. Entrepreneurship Development and Graduates. Research and Planning in Higher Education, 9: 159-177.
14. Karbasi, A., H. Asan Ashari and H. Aghel. 2009. Agricultural sector employment forecast in Iran. Journal of Economics in Agricultural Development, Agricultural Science and Technology, 22: 31-43.
15. Khosravi Pour, B. and S.H. kikhaah. 2013. Entrepreneurship Education, an Effective Approach to Employing Agricultural Students. Monthly Social, Economic, Scientific and Cultural Work and Society, 6: 26-39.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

16. Mardanshahi, M. and M. Roshanfar. 2015. Formulation of Agricultural Entrepreneurship Development Strategies among Agricultural and Natural Resources Graduates. Strategies for entrepreneurship in agriculture, 2: 1-10.
17. Martins, S., C. Couchi, L. Parat, C. Federico, D. Roberto and S. Maureen. 2004. Barriers to entrepreneurship and business creation. EEC/Act04/02, European Entrepreneurship Cooperation,
18. Mehralizadeh, Y. and S.A. Arman. 2008. A folliw up study of employability of public university graduates. Daneshvar, 14(26), Special Edition on Management, 9: 73-86 (In Persian).
19. Rahmanian Koushki, M., M. Chizari and A.H. Havasi. 2012. Investigating Effective Factors of Entrepreneurship Entrepreneurship in Agricultural Students of Ilam University. Entrepreneurship Development, 5: 125-144.
20. Rasouliazar, S., S.M. Hosseini, S.J.F. Hosseini and S.M. Mirdamadi. 2010. Effective mechanisms for design of agricultural advisory service network in West Azerbaijan province, Iran. World Applied Sciences Journal, 10: 1272- 1278.
21. Saidi kia, M. 2003. Principles of Entrepreneurship. Tehran,
22. Shiri, N., D. Mohammad and S.M. Hosseini. 2012. Entrepreneurial Intention of Agricultural student: Effects of Role model, Social Support, Social Norms and Perceived Desirability. Scholars research Library, Archives of Applied Science Research, pp: 892-897.
23. Sobhanian Nezhad, L. 2011. Study of the reasons for non-employment of agricultural graduates and its solutions. National Conference on Employment of Agricultural and Natural Resources graduates. 2 and 3 December 2011 Tarbiat Modares University,
24. Sharifi, O., A. Asadi, R. Rezai and M. Adeli. 2010. Academic female entrepreneurship. Women's Research Journal, 1: 73-106.
25. Yaghobi, J. and P. Najaf Lu. 2016. Identification of Organizational Entrepreneurship Development Strategies in Agricultural Cooperatives (Case Study: Abhar County). Entrepreneurship in Agriculture, 4: 75-93
26. Zamani, GH. and T. Azizi Khalqili. 2007. Analysis of Executive Directors Concerning the Employment of Agricultural Graduates. Management research and agricultural training, 2: 36-46.
27. Zolali, N., B. Khosravi Pour and A. Zare. 2015. The Challenges and Challenges of Employment of Agricultural Graduates from the View of Executive Directors. Management research and agricultural training, 7: 73-83.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]

Analysis the Role Playing of Agricultural and Natural Resources Engineering Organization in Development of Entrepreneurship Among Related Graduates in Khorramabad Township

Saeed Gholamrezai[1], Fatemeh Sepahvand[2], Karim Naderi Mehdi[3] and Narges Kakolvand[4]

1- Assistant Professor, Dep of Rural Development, Lorestan University
(Corresponding Author: sgholamrezai@gmail.com)
2- Ph.D Student of Agricultural Development, Dep of Agricultural Extension and Education Bu-Ali Sina University
3- Associate Professor, Dep of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University
4- Graduated Master in Rural Development, Dep of Rural Development, Lorestan University
Received: March 3, 2018 Accept: July 17, 2018

Abstract

Purpose of this study was"Analysis the Role playing of Agricultural and Natural Resources Engineering Organization (ANREO) in the development of entrepreneurship among agricultural and natural resources sciences graduates in Khorramabad Township, Lorestan province.This qualitative research by Grounded theory (GT) in 2017. The statistical population in this research was the 24 members of this organization and through snowball sampling .Initially, the "mechanisms" were determined using the Glaser & Strauss patterns.Then, using the $MAXQDA_{12}$ software, the main and secondary categories were extracted. The study continued on the basis of Strauss & Corbin's paradigmatic model. The results showed that this organization could be more successful if it performed the following: By introducing entrepreneurs to the relevant institutions for contracting for the sale of their products, introducing the Small low credit enterprises, Needs assessment of members in field of related entrepreneurship subjects, providing consultative services to Proper loan.

Keywords: Agricultural and Natural Resources Engineering (ANRE), Entrepreneurship Development, Graduates, Lorestan

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.29252/jea.4.7.48]